KATHOLICISME EN BEWEGING [1])

I

De Kerk is een strijd-gemeenschap; niét om een grootst mogelijk aantal lichamen er (hoe dan ook) toe te bewegen een bepaald stelletje kerkplichten af te loopen, maar om ziélen te veroveren voor Christus, om zielen te winnen voor een met Christus in God verborgen leven, — in welk leven zij HERBOREN worden.
Herboren. Ten tweede male geboren. Herboren uit de vernederende berooving van onze gevallen staat tot leven (opnieuw) van het Leven van den Vader, en herboren, uit gevangenschap en knechtschap, tot die „koninklijke vrijheid des geestes", welke de bestemming is der kinderen Gods.

Dit met Christus in God verborgen leven is de eenige realiteit. Op aarde leven wij, doch onze wandel zij in den hemel. Onze wandel is het kennen en liefhebben van Gods Liefde zooals deze ons werd geopenbaard en naderbij gebracht in Christus. — In het christelijke leven is dus de eenige realiteit: de vorming van een inwendig leven.
De plaatsvervangers van Christus onderwijzen den mensch in Gods Liefde, en de onderwezenen willen deze kennis en liefde vermeerderen door gebed, door overweging, door een zich bezinnen op en zich verdiepen in de heilige geheimen, door een leven overeenkomstig de geboden en door een leven met de genademiddelen der H. Kerk. Om deze toename van

[1]) Tekst van een lezing.

kennis en liefde beweegt zich het gansche leven van den christen als rond zijn eenige, verstilde en verborgen middelpunt; dit is het Rijk Gods in zijn ziel. Om deze kennis en liefde is alles geschapen en geschied: de wereld, de kruisdood, de hemel.

Dit inwendig leven, dit van God leven, is de eenige realiteit voor den mensch wijl hij dáárin alleen die „koninklijke vrijheid des geestes" vindt voor dewelke God hem bestemde, en het is de eenige realiteit voor den Vader, wijl de mensch door en in dit leven den staat benadert van aanbidder, zooals de Vader zich aanbidders zoekt: aanbidders n.l. in geest en in waarheid, levend van zijn goddelijk Leven — het éénige toch, dat voor een God in den mensch begeerenswaardig en beminnenswaardig kan zijn.

Voor dít inwendig leven den mensch winnen, dít Rijk Gods in de zielen helpen voorbereiden is de opdracht der Kerk. Door déze opdracht alleen is de Kerk een strijd-gemeenschap. En ook al slaagde zij er niet in méér dan één ziel op de wereld rondom haar voor dit leven te veroveren, ja, al slaagde zij zelfs dáár niet in, dan heeft zij haar opdracht vervuld. Haar opdracht is slechts strijden, niet: veroveren. Christus heeft wel gezegd: gaat en onderwijst alle volkeren, maar het ontluiken van het goddelijk leven op deze wereld heeft Hij zichzelf, als zijn recht, als zijn taak voorbehouden. Is de Kerk een strijdgemeenschap, zij verschilt met iedere andere strijdgemeenschap hierin, dat zij zich over een zegepraal geen zorg hoeft te maken, dat de zegepraal geen gevolg is van háár arbeid, doch een genade, een geheel onverdiende genade. En hoezeer het uitblijven van resultaten den strijder Gods bedroeven en ontmoedigen kan, — hij beseft tevens de waarheid van het woord van de groote Theresia: dat het hem reeds voldoende moest zijn de dienaar van een

Gód te mogen zijn terwijl er in hemzelf toch niéts is, dat maar eenige aanspraak op dit dienaarschap kan laten gelden, én, niet op dit dienaarschap, hoeveel minder nog op een vruchtdragen van dit dienen.
Christus heeft enkel gezegd: gaat en onderwijst alle volkeren, én: onderwijst hetgeen Ik u geleerd heb. En Paulus omschrijft deze taak met de waarschuwing: „Elkeen zie toe, hoe hij opbouwe, want andere grondslagen kan niemand leggen dan die gelegd zijn, namelijk Jezus Christus." En hoe weinig, hoe in het geheel niét het resultaat, het aantal, het inderdaad veroveren een rol speelt, heeft Christus ons duidelijk gemaakt, toen Hij, nadat allen waren heengegaan, tot zijn liefste leerlingen de schoone, goddelijke hardheid van zijn vraag richtte: „Wilt ook gij soms heengaan?"

Het gaat dus om strijden, en om strijden voor het Rijk Gods in de zielen; en niet, zooals ik reeds zeide, om een aantal, een zoo groot mogelijk aantal lichamen ertoe te bewegen een stel plichten af te loopen. God is zonder meer de Koning van hemel en aarde en van alle levens; alles eert Hem; alles behoort Hem toe. Hij kan nog alleen vragen, of ook de zielen van Hem willen zijn in geest en in waarheid, in kennen en liefhebben, in leven van zijn Leven. „Dit nu is het eeuwige leven, dat men U kenne, den eenigen waren God, en Hem dien Ge zondt, Jezus Christus."
Wat maalt God om het vervullen van een bepaald soort plichtjes als die mensch met zijn léven niet oprecht van Hem wil zijn; als hij alles van de aarde en van zichzelf wil behouden, en nimmer begeert: leven te worden van zijn Leven. — De eenige glorie, de eenige eeredienst waarin God bij den mensch behagen kan hebben is zijn eigen Glorie, zijn eigen Leven in dien mensch te aanschouwen. En de eenige waarachtige hulde, die de mensch een God kan brengen is zichzelf te ontledigen voor dit goddelijk

Leven in hem. In hetzelfde hoofdstuk bij Isaias, waarin wij lezen hoe God zich beklaagt: „De os heeft zijn bezitter gekend, en de ezel de kribbe zijns heeren; maar Israel heeft Mij niet gekend, en mijn volk heeft niet verstaan"; waarin wij lezen: „Hoe is de getrouwe stad vol recht een hoere geworden? De rechtvaardigheid heeft in haar gewoond, maar nu wonen doodslagers in haar", „Uwe prinsen zijn ongetrouw en gezellen der dieven: eenieder van hen heeft de geschenken lief en zij jagen allen naar dank; doch de weezen doen zij geen recht en de rechtszaak der weduwen komt niet bij hen voor", — in datzelfde hoofdstuk lezen wij Gods vonnis over de hulde dezer ongetrouwen: „Uwe hoogtijden heeft Mijn ziel gehaat: zij zijn mij moeilijk geworden: Ik ben moede geworden ze te verdragen"; „Waartoe dient Mij de veelheid uwer slachtoffers? Ik ben de brandoffers zat." Wat maalt God om de grootheid van het aantal aanhangers dat de Kerk telt, als al die aanhangers stuk voor stuk belangrijker zorgen hebben (een vrouw, 'n stel ossen, 'n werkplaats, de maakselen húnner handen — of dit nu een huis is, 'n huisgezin of 'n staat), dan die eene zorg welke God vroeg: dat zij het maaksel zouden willen zijn zijner Handen, glorie van zijn Glorie; als zij allen binnen die Kerk een geruststellend onderdak hebben gevonden en alleen God daar tusschen hen een vreemde is.

Nu is het welhaast uitgesloten, dat gansch een Kerk het leven zuiver ziet, dat gansch een Kerk zuivergericht wil en op dat voornaamste, het inwendig leven, het Rijk Gods in de zielen, als centrum des levens, blijft ingesteld. En we behoeven maar de brieven van Paulus te lezen om te weten, hoe zelfs in die eerste, kleine gemeenschappen, toch gelaafd door het helderste en heiligste water dat de Kerk bezat, de verwarring groot en diep kon zijn, — en eveneens het bederf. Dit wordt begrijpelijk als wij in

aanmerking nemen, dat de Kerk niet slechts verzamelt (noch ooit alleen verzamelde) wat men geneigd werd te noemen: de sterken, de moedigen en wijzen (alsof dezen een garantie zouden zijn voor de heerschappij van het Rijk Gods!) maar ook allen, die zwak en hulpeloos in hunne menschelijkheid zijn, mits maar waaráchtig van goeden wil: het goede willende. En niet alleen verzámelt zij ook dezulken, de Kerk behoudt ook allen, die eenmaal door het H. Doopsel lid der Kerk werden, — ook al vertegenwoordigt de Kerk geen enkele werkelijkheid meer voor hen, ook al werd hun de zin van het christelijk leven, de opbouw van het Rijk Gods in de ziel, volkomen vreemd, onverschillig, vijandig. Slechts in het uiterste geval gaat de Kerk ertoe over een mensch buiten haar gemeenschap te stooten. Deze omstandigheden o.a. nu scheppen de mogelijkheid van een zeer gevaarlijke, onzuivere, troebele en vertroebelende aanhang binnen de Kerk, — een aanhang, waarvan het gevaar slechts verminderd kan worden door een zuivere, wijze, moedige, heilige leiding: door een Hiërarchie van apostolische Godsmannen.

Wij zien echter in de Kerkgeschiedenis, dat het bederf ook steeds en telkens opnieuw, vanaf de vroegste tijden reeds, de Hiërarchie aantast; wij zien overal en telkens opnieuw trouweloozen, zwakken en bevreesden de herders der menigte worden; wij zien den geest dier herders aangetast en vergiftigd worden door de dwalingen der wereld, door den geest der wereld, en dit alles kon de oorzaak worden dat die gevaarlijke aanhang, inplaats van ge-leid te worden, steeds verder van de zuivere bedding waarbinnen of waarheen zij geleid moest worden, wegstuwde, door den loop der eeuwen aanzwol tot een welhaast overmachtige stroom die, soms, meer het lot der Kerk scheen te bepalen dan zij, die strijdbaar recht stonden voor het Rijk Gods in de zielen. Soms is het niet enkel alsof de Kerk onderhevig is aan al de zwakheden en

onvolkomenheden waaraan alles, dat menschenhanden werd toevertrouwd, onderworpen is, maar alsof de Kerk deelen moet in dezelfde smaad als Christus' Lichaam, waarvan al de gewonde en geschonden ledematen een hoon werden áán en schenen te getuigen tégen Zijn goddelijk Wezen.
Door deze gestadige toename der trouweloozen binnen de Kerk wordt het begrijpelijk, dat het Rijk Gods ook daar zoo vaak bestreden, gesmaad, weggedrongen werd; dat zijn heiligen, binnen die Kerk, vaak zoo eenzaam waren, een kleine minderheid, zonder veel aanhang, zonder veel weerklank; dat hun levens doorheen veel smadelijke en smartelijke nederlagen gingen. Soms zien wij deze mannen tijdelijk wel tot aanzien stijgen binnen de Kerk, tot macht en invloed; wij zien hen, binnen die duistere, woelige en verwarde menigte der Kerk Gods, nieuwe legerscharen, nieuwe orden stichten, wij zien hen soms gansche menigten hervormen en heiligen, — wij zien hen echter nimmer de zegepraal van het Rijk Gods over geheel de Kerk (zelfs niet van hun tijd) vestigen. Wél zien wij, telkens weer, hun arbeid, uiterlijk, na korteren of langeren tijd weer volkomen te niet gaan. Soms schijnt hun arbeid en alles wat zij mochten tot stand brengen niet meer dan het plotseling aan de oppervlakte verschijnen en weer langzaam wegzinken van een groen en paradijselijk eiland in de duistere stroom der Kerkgeschiedenis, — een gebeuren waarvan ons de zin ontgaat, — en temeer ontgaat, omdat het geen zegepraal zelfs náderbracht.
Men kan zich afvragen, wat dan wel de taak van het Rijk Gods is als zijn resultaten, zelfs binnen de Kerk, zoo schamel en geen ervan blijvend schijnen, als het nimmer een zegepraal (zelfs niet binnen de Kerk) o p e i s c h t. — Ja, deze schijnbare vergeefschheid aanschouwen kan den mensch geheel ontmoedigen. Maar de taak van den Godsman of Godsvrouw is niet het Rijk Gods te doen zegepralen, doch enkel

ervoor te strijden: te strijden, telkens weer opnieuw, tegenin die vaak overmachtige menigten, te strijden tegenin dien alom woekerenden en zich verwerenden geest der wereld en vóór het Rijk Gods in de zielen. En met dien strijd is hun taak volbracht. Het kwáád is natuurlijk, nawijsbaar, verklaarbaar; alleen het góddelijk leven is onverklaarbaar: boven-natuurlijk: een genade, — en daarvoor bestaat als eenige verklaring Gods Goedheid, doch hare wegen zijn ónnawijsbaar: zij deelt zich mee wáár en wanneer zij wil. De zin der historie berust in Gods Hand, en de zegepraal van het Rijk Gods eveneens, en eveneens het waarom van het feit dat het Rijk Gods, binnen die verworden, verwarde, verdwaalde en verduisterde menigten, steeds slechts een klein zuiver midden wilde zijn, een zacht en hevig en weer vervluchtigend branden (van strijden en beminnen) in het omringende donker en nimmer die zegepraal opeischte, waarvoor het toch bestemd is en waarnaar zijn heiligen zoozeer en zoo smartelijk hebben gehongerd. — Dit waarom te weten is niet aan den mensch. Hij heeft alleen te strijden: zich te geven, te dienen. Hij moet alleen werktuig willen zijn, — en altijd beseffen, dat hij een ondeugdelijk werktuig is dat eerder verdient te worden weggeworpen, dan het Rijk Gods naderbij te brengen.

Van dit alles moeten wij onszelf voortdurend doordringen, omdat wij, strijdend, altijd behoefte hebben aan het feit worden van eenige weerklank, aan het feit worden eener beweging als inzet van en uitzicht op een ophanden zegepralen.
Wij blijven zoozeer ingesteld op de glorie der Waarheid, op de zegepraal der Waarheid als de vervulling en als de zin van ons strijden, dat het uitblijven van die beweging en van die weerklank, dat het steeds mínder worden van eenig uitzicht daarop ons het geloof in dien strijd ontneemt en ons gansch en al

ontmoedigt. En al spoedig zijn er dan, die het vrijwel proefondervindelijk bewezen achten, dat de beoogde strijd een onmogelijke, een voorbarige, een vooralsnog vruchtelooze is. En men verlangt ándere tijden, andere omstandigheden, andere en gunstiger voorwaarden voor het voeren van dien strijd. — Ik laat de consequentie, die voor velen aan dezen gedachtengang vastzit, nog even rusten om U erop te wijzen, dat strijden, zonder bekommering om resultaten en invloed, geen verarmen en verschralen van het strijden beteekent, doch dat dit integendeel eerst goed de mogelijkheid van strijden opent: van strijden n.l. zonder de ballast der illusies en zonder de nog zwaardere ballast der désillusies. — Heeft het uitblijven van resultaten zoo vele natuurlijke oorzaken, is het begrijpelijk dat daar, waar zelfs de menschelijke wijsheid door een volstrekte meerderheid niet als zoodanig wordt herkend, de góddelijke wijsheid nog minder wordt herkend, — het zoo langdurig uitblijven van resultaten heeft ook een boven-natuurlijke oorzaak. Er is een goddelijke vrúchtbaarheid, maar er is evenzeer een goddelijke ónvruchtbaarheid: dat luchtledig en windstille tusschengebied waar iedere apostolische arbeider (en dus min of meer ook ieder die met hem mede-strijdt) vroeg of laat doorheen moet om volledig te beseffen, dat niet hij en zijn werken de oorsprong zijn van het goddelijk leven, maar alleen God; waar hij doorheen moet om zijn wil en verlangen te verliezen en te ruilen voor den wil en het verlangen van God; waar hij beproefd wordt op zijn geloof, zijn vertrouwen, zijn liefde; waar hij inkeert tot dat volkomen stille centrum van leven en strijden: de overgave, in alles, aan den wil van God. — Zoo beteekent het afzien van resultaten niet het achter ons laten van een schoon geloof en een schoonen strijd, maar ingaan veeleer tot den schoonsten strijd en de schoonste werkelijkheid. Onze moed, ons geloof, onze arbeid leven en worden niet meer gestimuleerd door resultaten, maar

uitsluitend door het vertrouwen op God, die de bronaar en de Heer is van alle goddelijk leven. Wij halen, na deze overgave, het goddelijk Leven niet meer neer en omlaag tot 'n soort ménschenwerk, maar laten het geheel wat het is: geheel góddelijk werk, goddelijke arbeid, heilige grond dien wij niet waardig zijn te betreden, laat staan in bezit te nemen. Men bezondigt zich niet slechts aan den hoogmoed der werken wanneer men den goeden strijd en het goede doel verloochent terwille van wat twijfelachtig succes in de oogen der wereld, maar evenzeer als men den goeden strijd alleen strijden kan en strijden wil met het uitzicht op en de zekerheid van resultaten. Resultaten verlangen, zónder deze ontmoedigd worden en den strijd beëindigen, is het Rijk Gods beschouwen als een resultaat van ónze daden, als leven van óns leven. En dit is eigenlijk de grootste en dwaaste beleediging die een apostolisch arbeider zijn God kan aandoen — aangezien een God alleen behagen kan hebben in Leven van zijn Leven, en in dien arbeider, die dit in alle nederigheid beseft, en dit besef ook leven wil.

II

Keeren wij thans terug tot hen, die, om het uitblijven van resultaten, van weerklank, den goeden strijd loslaten en concludeeren (veelal na nauwelijks enkele jaartjes strijden reeds), dat nu inmiddels wel bewezen werd, dat onder de gegeven omstandigheden deze strijd voorbarig en uitzichtsloos is; dat de voorwaarden ontbreken om dezen strijd ook maar eenigermate tot een goed einde te voeren; dat andere, latere tijden, andere omstandigheden, andere, gunstiger voorwaarden noodzakelijk blijken.

Een der redeneeringen (en deze redeneering wil ik hier uitsluitend behandelen), een der redeneeringen waarmede dan het vaarwel aan een directe actie voor

het Rijk Gods wordt verdedigd, is: dat de Kerk er allicht meer mee gebaat zal blijken als wij eerst eens die omstandigheden gaan veranderen, als wij eerst eens gunstiger voorwaarden gaan scheppen, eerst eens wat natuurlijke orde, wat sociale rechtvaardigheid, wat gezondere menschelijkheid, en daarmede voor den mensch een toestand waardoor het gemoed ontvankelijker wordt voor „hoogere dingen".

Eenmaal de verwerkelijking van het Rijk Gods zoo nauw betrokken hebbende bij het herstel der orde op natuurlijk gebied, eenmaal de natuurlijke orde als voorwaarde gesteld voor het verwerkelijken van het Rijk Gods op aarde, verkondigt men al spoedig de stelling: „De Kerk heeft de taak een zoo groot mogelijk aantal menschen tot de eeuwige zaligheid te brengen door het geheele natuurlijke leven op het laatste doel te richten; door er dús voor te waken, dat de natuurlijke orde in stand blijft of hersteld wordt." — En wij zijn des te meer geneigd deze stelling te accepteeren, waar wij reeds jaren lang gemeenzaam werden (of liever gezegd: vergiftigd) met die andere misbruikte, onwaar gebruikte stelling: dat er voor een godsdienstig leven een zekere welstand noodig is.

Wanneer wij het Rijk Gods zóó zien, als wij het in den aanvang van deze inleiding beschouwden, als een inwendig naar God toe leven, dan begrijpen wij, dat de allereerste en voornaamste voorwaarde voor de genade van het Rijk Gods, de voorwaarde waarbij alle andere in het niet zinken, is: de gesteldheid der Kerk-zelf, de gesteldheid harer apostelen: hun inwendig leven, hun nederigheid, hun geloof, hun heilige en moedige strijdbaarheid. Zooals Dom Chautard zegt: „Gebed en levensheiligheid blijven voor den Godsman de twee groote middelen om in te werken op het hart van God en het hart der menschen." De

aanwezigheid van deze strijdbare, nederige en heilige Godsmannen blijft de voornaamste voorwaarde voor het Rijk Gods en zijn uitbreiding. Bij deze voorwaarde zinkt heel de rest in het niet. Zijn zij aanwezig, dan beteekent de wanorde op natuurlijk gebied weinig of niets, zooals de schoonste bladzijden der Kerkgeschiedenis konden leeren; zijn zij niet aanwezig, dan baat die heele orde op natuurlijk gebied niets, en nog minder dan niets. „Le partage ou la socialisation de ces biens (matériels) ne serait pas un remède, et ne donnerait pas le bonheur, tant que les biens terrestres conserveront leur nature et que l'âme humaine, qui les dépasse, conservera la sienne. D'où la nécessité pour chacun de nous de penser à l'unique nécessaire et de demander au Seigneur des saints qui ne vivent que de cette pensée et qui soient les grands animateurs dont le monde a besoin. Dans les périodes les plus troublées, comme à l'époque des Albigeois et plus tard à l'éclosion du Protestantisme, le Seigneur envoya des pléiades de saints. Le besoin ne s'en fait pas moins sentir aujourd'hui." (Reg. Garrigou-Lagrange O.P.: Les trois conversions)

Is de Kerk nu verworden, dan is de eerste, meest voor de hand liggende actie: allereerst die voornaamste voorwaarde voor de genade van het Rijk Gods weer te helpen realiseeren. Hetgeen weer niets anders zeggen wil dan strijden: strijden vóór de waarheid van leer, leven en werken, en tégen het bederf, de leugen, den geest der wereld binnen de Kerk. En ook dít strijden weer: zónder naar resultaten te zien, blindelings, in vertrouwen, in overgave, — en aldus de genade afsmeekend van heilige Godsmannen als de beslissende voorwaarde voor het Rijk Gods. „Il n'y a qu'une opération pleinement agissante et efficace, c'est celle des saints." (Jacques Maritain: Antimoderne)

Zien wij eenerzijds, dat heilige Godsmannen het Rijk Gods in velen tot bloei mochten brengen in tijden, waarin de natuurlijke orde allerhachelijkst dooreengesmeten was, in tijden zelfs die het volstrekte tegendeel eener natuurlijke orde vertegenwoordigden, n.l. een welhaast volstrekte en reddelooze ontbinding; anderzijds moeten degenen, die hun hoop stellen op de verwezenlijking eener natuurlijke orde, niet vergeten, dat deze altijd maar benáderd kan worden, en, benaderd, altijd een wankel bezit blijft: vandaag eindelijk eenigermate werkelijkheid, morgen bedreigd en overmorgen vernield. De natuurlijke orde is evenmin stabiel, safe, onbedreigd-vast-te-leggen en te verankeren als het leven zelf; zij is, als alles van dit leven, een gebrekkig, steeds onvoltooid, steeds belaagd en gevaarlijk en onrustbarend bezit. En het zou voor het Rijk Gods wel een zeer hachelijk wachten zijn geweest als het had moeten wachten op een natuurlijke orde. Het had dan welhaast negentien eeuwen kunnen wachten. Hoeveel aannemelijker dan de stelling, dat de natuurlijke orde een voorwaarde is voor het Rijk Gods, lijkt me de stelling, dat het Rijk Gods een voorwaarde is voor een natuurlijke orde. En als wij in de 19 achter ons liggende eeuwen zoo weinig orde op natuurlijk gebied hebben gekend, dan komt dit voorzeker ook hiervan, dat het Rijk Gods binnen de Kerk slechts door zoo weinigen ontvangen werd.

Voorts geloof ik, dat men tallooze onjuiste voorstellingen in het leven roept door te zeggen: „De Kerk heeft de taak een zoo groot mogelijk aantal menschen tot de eeuwige zaligheid te brengen." — Wij praten altijd zoo over die eeuwige zaligheid, die óns deel in het Hiernamaals wordt, dat we heelemaal vergeten wat Góds deel hier op deze wéreld moest zijn: wélke realiteit wij hiér en nú, in dit heden, moeten helpen scheppen, niet voor óns, maar voor Gód. Wij doen net, alsof alles er is voor ons, voor ons geluk (en

voor wat voor 'n geluk!?), terwijl wij (en alles) er zijn voor God; terwijl wij alleen tot opdracht hebben de aarde te helpen vervolmaken naar de rijkdommen zijner Glorie, opdat God ook op áárde weer gediend worde als in den hemel, d.w.z. in kennis en liefde, in geest en in waarheid. En dit weer niet slechts opdat wij reeds iets van het geluk van den hemel hier op aarde smaken, maar opdat God (als men dit zoo zeggen kan) reeds op aarde iets van het geluk van den hemel smake: Leven van zijn Leven. Terwijl die eeuwige zaligheid reeds met een braafjes dit niet doen en dat niet doen en met een goed afsterven werkelijkheid schijnt te worden, dwingt de gedachte, dat de aarde, dat ons leven waarlijk een voorportaal moet zijn van den hemel, iets, waarin Gód zijn behagen moge hebben, ons tot een voortdurenden, positieven strijd: tot den opbouw van ons inwendig leven, tot den opbouw waarlijk van de stad Gods op deze aarde. — Hoe kunnen wij trouw zijn aan Gód, als wij óntrouw worden aan wat God ons heeft toevertrouwd: de aarde. Maar als wij trouw zijn geweest aan de aarde, zal God ook trouw zijn aan zijn belofte en ons deelgenoot maken van het Eeuwige Leven. Over de trouw van God aan zijn belofte behoeven wij ons geen zorg te maken; wij hebben er alleen voor te zorgen, dat wijzelf trouw zijn, en trouw aan onze opdracht voor de aarde.

Kunnen wij, bij wijze van spreken, de eeuwige zaligheid nog wel even laten rusten, nog meer geldt deze passieve houding ten opzichte van het woord „aantal", dat grootst mogelijk aantal dat tot de eeuwige zaligheid moet worden gebracht. Het aantal, wij zeiden het reeds, doet er voor ons niets toe. Het eenige, dat er voor ons iets toe doet, is, dat wij ons (aan den strijd voor het Rijk Gods) geven; het eenige dat er iets toe doet is de zorg voor de grootst mogelijke, de zuiverst mogelijke strijdbaarheid in ons-zelf. Zorgen

wij daarvoor, dan zorgt God wel voor het aantal, precies zooals Hij, en Hij alleen, voor de eeuwige Zaligheid zorgt. Onze taak is alleen ervoor te *strijden* dat het natuurlijke leven van den mensch op het laatste doel gericht wordt en gericht blijft: God, op het met Christus in God verborgen leven. En of dat nu in één mensch werkelijkheid wordt of in tien of in honderd of in niemand, dat kan en mag ons hoegenaamd niet interesseeren: eenieder zie slechts toe h o e hij opbouwe. — En dan is het zeker, dat het inwendig leven van den apostel de verreweg-voornaamste voorwaarde is, en dat er voor dien strijd en zijn verwerkelijking zeer weinig natuurlijke orde in het leven rondom ons van noode is. Evenals er zeer weinig welstand noodig is voor een godsdienstig leven. Ik vrees zeer, dat al die lieden, die in het vlak achter ons liggend verleden (en ook heden nog) zoo hoog opgaven van de welstand als voorwaarde voor een godsdienstig leven; dat al die lieden die hun, hoe vaak beschamend en sinister gevoerden strijd voor betere levensvoorwaarden zoo aandoenlijk opvernisten tot een strijd voor het Rijk Gods, voor de welstand welke noodzakelijk zou blijken voor 'n godsdienstig leven, feestelijk zouden bedanken, en dat zij die welstand een „bedonderd schijntje" zouden heeten — het leven, strijden en zich druk maken niet waard.

Desalniettemin zal de Kerk steeds begeeren (en er dus ook voor strijden), dat de natuurlijke orde in stand blijft en hersteld wordt. De Kerk begeert zulks echter niet, omdat dit zoo enorm en dadelijk ten goede komt aan het Rijk Gods, omdat zij d a a r d o o r een grootst mogelijk aantal kan bereiken, — maar omdat zij niet anders kan willen dan dat de menschen zooveel mogelijk in liefde en rechtvaardigheid, in vrede en vreugde met elkander leven. Zij begeert dit voor de ménschen, zij is deze menschenliefde aan God verplicht. — Zij begeert dit niet als beslissende voor-

waarde voor het Rijk Gods, doch zij beschouwt dit hóógstens als een gunstige omstandigheid wanneer.... wanneer aan die meest beslissende voorwaarde voldaan is: de prediking n.l. van het Rijk Gods door heilige, nederige Godsmannen. — Want de orde op natuurlijk gebied (beseffen wij dit wel) is evenzeer een belemmering voor het Rijk Gods als de wan-orde. Doet de wanorde God háten, de orde op natuurlijk gebied doet de áárde bemínnen en den ménsch, die déze orde schiep. En als wij begrijpen, hoe moeilijk, grootsch en schoon het scheppen van een natuurlijke orde is, dan beseffen wij tevens hoezeer een geslacht, dat deze glorieuse orde opbouwde, zichzelf zal kunnen gaan verheerlijken en, daarmee, zich evenzeer en even ondoorbreekbaar van God verwijderen en vervreemden kan als de wanorde en de haat dit deden. De orde schept evenzeer een moeilijkheid als de wanorde. Deze belemmering kan alleen doorbroken worden als er heilige Godsmannen zijn; maar als deze er zijn wordt ook de belemmering der wanorde wel doorbroken — gelijk de schoonste bladzijden der Kerkgeschiedenis bewezen.

Samenvattend meen ik dus, dat wij kunnen zeggen, dat de Kerk tot eerste taak heeft héilig te zijn, apostolisch, en dat wij, als lid dier Kerk, tot eerste taak hebben daartoe ieder op zijn wijze, op zijn plaats, voor zijn gering aandeel bij te dragen, daarvoor te strijden. Dit alles is allereerste voorwaarde voor de genade van het Rijk Gods. Daardoor schept de Kerk niet enkel mede aan een natuurlijke orde, maar zal zij ook bereid zijn, toegerust om haar taak te volbrengen áls die natuurlijke orde werkelijkheid wordt. Wij hebben niet alleen tot taak een natuurlijke orde voor te bereiden, maar allereerst de voor dien tijd noodzakelijk zijnde strijdbaarheid der Kerk.

III

Om tot onze conclusies te komen. Wij zijn niet tegen den strijd voor een natuurlijke orde; integendeel! Deze strijd is een onzer schóónste plichten. Maar wij zijn tegen degenen, die de orde op natuurlijk gebied een onmisbare voorwaarde achten voor een doeltreffend arbeiden voor het Rijk Gods. Wij zijn tegen degenen, die het Rijk Gods vernéderen door de vervulling ervan zóó nauw te betrekken bij een bepaalde politieke constellatie, dat zij haar daarvan nagenoeg afhankelijk zijn gaan stellen.

Wij zijn tegen degenen, die de arbeid voor het Rijk Gods willen uitstellen tot we weer eens een wat gezonder levende en denkende menschheid om ons zien. Alsof dát niet zoo heel lang kan duren; alsof de gezonde ménsch tegelijk of kort na het opstaan van gezondere gedáchten geboren wordt; alsof het heelemaal niet waar is, dat wij, die in onzen tijd goddank een doorbraak van zeer vele zuivere en prachtige gedachten op natuurlijk gebied mogen beleven, niet nog eens enkele geslachten lang onaflaatbaar zouden moeten strijden alvorens de nieuwe mensch eindelijk eenigszins een féit wordt; en alsof er tusschen dit heden en dat feit-worden, alsof er tusschen de „contouren", die wij heden van dien nieuwen mensch gewaar worden, en het waarachtig gestalte-worden niet nog eens tienduizend kansen zouden liggen, die dit proces weer onafzienbaar zouden kunnen uitstellen, óf — hetgeen evenzeer mogelijk is — ganschelijk te niét doen.

Wij zijn tegen degenen, die het strijden voor het Rijk Gods willen vervangen door het strijden voor een natuurlijke orde omdat 'n jaartje, omdat twee jaartjes tegenslag, tegenwerking, terugtrekken, stilte en achteruitgang voor hen de doelloosheid van dit arbeiden hebben gedemonstreerd. Alsof dit alles eigenlijk niet inhaerent is aan den strijd voor het Rijk Gods.

Wij zijn niet tegen degenen, die zich, waar het hun

uiterlijke activiteit betreft, uitsluitend geven aan het herstel der natuurlijke orde, maar tegen dezulken die dit verdedigen met de nutteloosheid van het directe strijden thans voor het Rijk Gods. — Wij zijn er wel van overtuigd, dat een herstel der natuurlijke orde de situatie voor de prediking van het Rijk Gods wijzigen zou, maar tevens: dat die orde evenzoovele niéuwe moeilijkheden zou scheppen; dat dán, in die órde, het Rijk Gods prediken evenzeer „onbegonnen" werk zou schijnen als thans en dat het allerminst, zooals velen schijnen te veronderstellen, dán van 'n leien dakje zou gaan. — En voorts zijn wij ervan overtuigd, dat strijden voor het herstel der natuurlijke orde wel zeer wenschelijk is, maar tevens: dat dit herstel iets is, zooals wij zeiden, dat altijd slechts benáderd kan worden, soms meer, soms minder, soms hoopvoller, soms zegezeker, soms in prachtige resultaten, om dan echter weer, spoedig of langzaam, vroeger of later, te verworden en onder te gaan. Ook hier is het leven strijd, ongewisheid, nooit rust, nooit bereiken, altijd weer onversaagd en onvermoeibaar opnieuw beginnen. Maar zooals de waarachtige strijder voor een natuurlijke orde niet ontmoedigd wordt door de weinige stabiliteit van het bereiken, doch eenvoudig den strijd begínt, hier en nu begint, hier en nu zich in den strijd stort, welke ook de omstandigheden zijn, welke ook de uitzichten zijn, zoo ook, hier en nu, de strijder voor het Rijk Gods. Beiden wachten niet op elkanders resultaten, beiden (dat is hun overeenkomst) storten zich eenvoudig in den strijd, d.w.z. in de chaos der onberekenbaarheden en wisselvalligheden, d.w.z. in het leven: in het leven dat nu eenmaal een chaos van wisselvalligheden is en, gelukkig, tot het einde blijven zal.

Thans, tot slot, en ter verduidelijking van het voorgaande, eenige verschillen: want onmiddellijk na den aanvang van deze twee gevechten gaat het karakter

van den strijd voor het Rijk Gods en van den strijd voor een natuurlijke orde diametraal verschillen.

De strijder voor een natuurlijke orde strijdt uitgesproken voor de zegepraal van het ware beginsel: hij strijdt voor de verovering der macht opdat hij dit ware beginsel als leidend, richtend en organiseerend beginsel kan opleggen aan de samenleving — desnoods tegen een meerderheid in, desnoods met dwang, omdat dit beginsel het welzijn der menschen is. De strijder voor een natuurlijke orde wenscht niet de mártelaar van zijn waarheid te worden, niet met zijn waarheid ónder te gaan, doch met zijn waarheid overwinnaar te worden. Hij is deze wil aan zijn mede-menschen verplícht. En hij is verplicht dit macht worden binnen den kortst-mogelijken tijd te realiseeren. Hij ziet zijn eerste doel (de macht), hij ziet zijn weg, hij ziet zijn wapenen (dat zij beantwoorden aan het doel), — hij rust niet voor hij die macht in handen heeft. Zijn leven moet zooveel mogelijk één rechte weg zijn naar de éérste plaats in de gemeenschap. — Dat is de glorieuse taak van den strijder voor een natuurlijke orde.

Niet aldus de strijder voor het Rijk Gods. Zijn taak is niet zoo glorieus. Hij ziet wel de schoone werkelijkheid, die het ideaal is, maar deze is niet zijn wil als zij niet de Wil is van God. Hij begint met afstand te doen van slagen. Zijn taak is zooveel nederiger dan die van den strijder voor een natuurlijke orde. Hij legt niets op, hij kán niets opleggen, omdat de genade van het Rijk Gods een vrijwillige overgave van de ziel veronderstelt. De strijder voor een natuurlijke orde beschikt over wapenen, die aan het doel beantwoorden; de strijder voor het Rijk Gods beschikt over die wapenen niét: het goddelijk leven kan hij niet verwerkelijken, het is slechts een genade, die hij verhoopt. En zooals hij het aanvaardt als deze genade

hem geweigerd wordt, zoo aanvaardt hij ook gaarne elke smaad. De strijder voor een natuurlijke orde wenscht geen woorden te spreken in den wind, maar de strijder voor het Rijk Gods aanvaardt het gaarne zelfs een stem te zijn in de woestijn. Hij rekent met geen nederlagen, met geen tijd, met geen succes; hij aanvaardt, in de gemeenschap, gaarne de laatste plaats; hij gaat, als God het zoo wil, gaarne als „het uitvaagsel der wereld", als „aller afschrapsel" in de gemeenschap der menschen verlóren (desnoods ook als de verachtste bij de dienaren Gods....). Hij weet dat alles geschieden zal op het moment van Hem, die van alles tijd en uur en duur bepaald heeft. Hij weet zich, ook als hij álles heeft volbracht, een „onnutte dienstknecht"; en hoeveel te meer weet hij dit, die beseft steeds en altijd in alles tekórt te zijn geschoten.

De waarachtige strijder voor een natuurlijke orde is een héérscher: werkzaam vanuit het trotsch besef zijner gaven, die zijn zekerheid, zijn rust, zijn kracht, zijn glorie zijn. De waarachtige strijder voor het Rijk Gods voelt zich nietig, eenzaam en hulpeloos in de glorie van God, welke zijn vreugde en zijn droefheid, zijn rijkdom en zijn armoede tevens is. Hij is eenzaam hier op deze wereld, waar hij onaflaatbaar strijdt en bidt en arbeidt, door weinigen herkend, met weinige getrouwen, waar hij zwerft van ziel tot ziel met een altijd onverzadigden en rusteloozen honger naar Gods zegepraal, en toch altijd bereid geduldig Góds uur te verbeiden. Hij heeft, naar zijn innerlijkste wezen, meer van een eenzaam zwerver en bedelaar, meer van een Benoît Labre, dan van het machtige heerscherstype dat de Renaissance in den heilige zag. Hij is, als wij de Kerkgeschiedenis beschouwen en toch volkomen recht doen aan de schoone hervormingen die zij vaak mochten tot stand brengen, méér bestemd om al het ongedierte dat de Kerk vertegenwoordigt te drágen, te dulden, dan de

tempel Gods van dit ongedierte te reinigen. — En als de strijder voor een natuurlijke orde hem zijn leven als nutteloos en onvruchtbaar zou verwijten, zou hij kunnen antwoorden (en zonder een zweem van ironie) hetgeen Paulus den Corinthiërs zeide: „Ja, gij, gij zijt verstandig, wij, wij zijn dwazen; gij zijt sterk, wij zijn zwak; gij zijt geëerd, wij zijn veracht." — Want wat wijsheid en realisme is in de natúúrlijke orde, is dwaasheid en onverstand in de orde der bóvennatuur.

Er is een aardsche trots, en er is een góddelijke trots. Van deze laatste getuigde het goddelijk woord: „Eer van menschenwege aanvaard Ik niet." Wij moeten altijd beseffen, dat het goddelijk leven op deze aarde niet iets is, dat wij God aanbieden, maar iets dat God-zelf in de menschen verwekt. En als dit de glorie is van het Rijk Gods, dan zal strijden daarvoor steeds, hoe dan ook, de bevestiging blijken van het woord: ik moet kleiner worden, opdat Hij, de Heer des Levens, grooter wordt. Indien wij roemen — en inderdaad, wij roemen — dan op de souvereine, boven elk menschelijk doorgronden verheven Glorie van het Goddelijk Leven.